

Tükör által homályosan

Orosz István és Keresztes Dóra grafikusművész házaspár. Mindketten az Iparművészeti Főiskolán végeztek, munkáikkal számtalan hazai és külföldi kiállításon szerepeltek.

- Hogyan léptek művészi pályára, mi volt az indíttatás?

Orosz István: Igazából nem is akartam grafikus lenni, inkább az irodalom érdekelt. Az Iparművészeti Főiskolára is azért mentem, mert ott könyvtervezéssel, illusztrációval, tehát a képzőművészetnek olyan ágával találkozhattam, ami az irodalomhoz, a színházhoz kötődik. Utána elkezdtem animációs filmmel foglalkozni, annak is az elbeszélőbb, irodalmi ágával. Aztán valahogyan mégiscsak képzőművész lett belőlem.

Keresztes Dóra: Sokat voltam otthon egyedül, saját magam szórakoztatására kezdtem rajzolni. A sok színes ceruzával egészen más világba kerültem, mikor elkezdtem a papírt betölteni, kezdtem magam jól érezni. Nekem a festés és rajzolás az otthon melegével együtt jár, azt jelentő dolog. Egy idő után mindennapos gyakorlattá vált, már el sem tudtam képzelni az életet nélküle. Innentől egyenes út vezetett oda, hogy ezzel foglalkozzam, és ebből éljek meg.

- Mindkettőtöknek elég egyedi rajzstílus van. Ez hogyan alakult ki?

K. D.: Mikor az ember tanulja a szakmát, sok stílust kipróbál. Vannak olyan megoldási formák, amelyekben jobban érzi magát, jobban tudja magát kifejezni. Ez keresés eredménye. Ha már belülről fakad, akkor az a te utad. Amilyen színesek az emberek küllemre, belülről is olyanok, és az a jó, hogy nem is dolgozhatunk egyformán. A stílusválasztás adottságot is jelent. Van, aki filozofikusabban szendéli a világot, van, aki a színekben lát fantáziát. Én színekkel tudom jobban kifejezni magam, de ez témafüggő.

O. I.: Igen, a stílus kívülről nézve mást jelenthet, mint belülről, mert szokták mondani, hogy mindkettőnk stílusa könnyen felismerhető ugyanakkor mi egymáson is érezzük, hogy önmagunkhoz képest időnként eléggé más stílusban dolgozunk. Visszatérve arra, hogy én miért ilyen modorban szoktam megoldani dolgokat, egy rajz létrejöttét olyan bizonytalanság érzése előzi meg, hogy a dolgokban van valami elrejtettség. Időnként két jelentésük van, vagy valamilyen vizuális paradoxont, optikai csalást tartalmaznak. Ebben az is benne van, hogy a világot is így látom. Nem érzem azt, hogy mindent tudok róla, inkább azt mondom, hogy így is lehet látni, meg úgy is.

- Honnan erednek a témáik? Önnel elsősorban népművészeti motívumok fedezhetők fel.

K. D.: A népművészet kincsésbánya, mert lényegre törő dolgokról ír és szól, ahhoz visszafordulni nem vétek, sőt az esszenciáját kell megtapasztalni ahhoz, hogy be lehessen építeni egy ember munkásságába. A népművészet kisarkított igazságai fontosak számomra, mert életről-halálról szólnak, nagyon egyszerű nyelvezettel íródnak, és szép metaforákkal élnek. Pontosan ez az a két végpont, ami fontos egy ember életében, hogy lássa, mi a jó és mi a rossz. Közte van egy ív, amelyen táncolunk, de a két szélső pólust mindig látni kell.

- Már részben választottak, de mit szeretnének kifejezni, sugallni a rajzaikkal, megértetni az emberekkel?

O. I.: Ebben eléggé különbözünk, mert a Dóra már említette, a két szélső pólust, illetve a köztük lévő íveket látja, én pedig éppen hogy nem látom a két szélső pólust, a világot komplikálnak és felfoghatatlannak érzem. Tényleg elég ránézni a rajzainkra, nála minden tiszta, áttekinthető és egyértelmű, nálam pedig zavaros, áttekinthetetlen és kértérlemű. Persze ezt szavakkal megfogalmazni nehéz, a képeket nézve a dolog érthetőbb. Dóra elég erőteljesen síkban, én pedig térben dolgozom. De valószínűleg ezért is vagyunk meg jól, mert ha két ember nagyon egyformán, ugyanazt próbálja csinálni, sokkal több lehet köztük a súrlódás.

- Mennyire könnyű vagy nehéz együtt dolgozni?

O. I.: Éppen ezért könnyű. Köztünk olyan konfliktus nem szokott előfordulni, hogy egymás elöl kapunk meg munkát. Egy megrendelő nem hezitálhat köztünk. Engem például még soha nem kértek meg, hogy népmesét illusztráljak, hiszen hozzám az nem passzolna. De ugyanígy fordítva sem működne a dolog. Ugyanakkor egymás stílusát jól értjük.

- Van kedvenc műfajuk, amelyben szívesebben dolgoznak?

K. D.: Mindig amit éppen csinálók. Most volt egy látványtervezői munkám, a Nemzeti Színháznak Weöres Sándor Holdbéli csónakosának látványterve, jó fél évig tartott. Egy új terület, amit az ember nem próbált, mindig izgalmasabb, mint a járt út. A mi szakmánk olyan, hogy újabb mély vízbe bedobják az embert, és akkor ki kell úszni. Nagyon megijedtem, mikor megtudtam, hogy ezt a munkát megkaptam. Aztán az ember belehelyezkedik egy új struktúrába, és úgy gondolom, sikerült az elvárásoknak megfelelnem.

- És önnek van legkedvesebb területe a grafikán belül? Plakát, vagy esetleg más típusú munka? Gondolok itt a talán egyik legismertebb munkájára, az orosz katonát háttal ábrázoló plakátra.

O. I.: Ezek azért nem annyira különböző dolgok. Amikor egy plakátot vagy illusztrációt rajzolok, nem hiszem, hogy nagyon másképp gondolkodnék, mert a vizuális mondanivaló megjelenítése egy szálon fut. Az a plakát szűk dolog volt az életemen belül, mert az ötlet már korábban megvolt, csak a rendszerváltás táján éreztem azt, hogy előállhatok vele. Amellett, hogy jó jelkép, a nagy példányszáma miatt vált ismertté, és bár Magyarországon annyira nem érezkelhető, de a Kelet-Európai politikai változások jelképévé vált.

- Milyen visszajelzéseket kaptak eddig az emberektől munkáikról?

K. D.: Mikor az ember végez egy munkával, utána az elindul az önálló életére. Régi kollégáktól hallottam olyan dolgokat, hogy a gyerekei ezen nőttek fel. Jó érzés.

O. I.: Vannak érdekes történetek, hová kerülnek el a munkák. Nemrég Amerikából kaptam egy e-mailt. Valahol légegett egy ház, és írta az illető, volt egy kedves képe a falon, amiről tudta, hogy az én grafikám, és azt újra szeretné megkapni. Hogyan juthatott el hozzá? Annyira meghatott a dolog, hogy ingyen elküldtem neki.

- Hogyan akadt rá a tükrözéssel kapcsolatos optikai, torzításos műfajra?

O. I.: Valószínűleg összefügg ezzel a zűrzavaros gondolkodással, ami a többi munkámra is jellemző. Tükrözés alatt általában a világ látható arcának megmutatását értik. Én viszont azt gondolom, hogy a tükrözés egyfajta torzítás. Ahogyan a Bibliában található a tükör által homályosan kifejezés első felhasználása. Erre ilyen kissé jelképes, metaforikus eszköz, hogy tükröben mutatom meg a világot, illetve eleve torzítva rajzolom, ami egy torz tükör hatására úgy tűnik, mintha valóságos lenne. Ilyen rajzokat először a 16-17. században párizsi szerzetesek kezdtek rajzolni, azzal a különbséggel, hogy az ő felismerhetetlen rajzaikat tükör segítségével lehetett csak értelmezni. Amivel próbálom ezt a dolgot kicsit fejleszteni, hogy a kép, amit rajzolok az is ábrázol valamit, ha a tükröt rátesszük, akkor valami egészen más dolog jelenik meg.

- Min dolgoznak jelenleg?

K. D.: Nemsokára egy animációs filmbe kezdek bele.

O. I.: Nekem pedig egy animációs filmet kellene befejeznem. Lesz egy közös munkánk, mivel írok egy könyvet az anamorfózisokról (görbe tükör által torzított képekről), amivel nagyjából készen vagyok. Annyiban közös munka, hogy a könyv tervezése, tipográfiai megvalósítása a Dóra munkája lesz, ugyanis egy idegen tipográfusnak nem lehetne odaadni. Gyakran utólag jutnak eszembe módosítások, cserék, ezt egy idegennel nem lehetne megcsinálni.

Gábor Győző